

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ РАКЕТНО-КОСМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Ярмоліч В. Д.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

У роботі розглянуто основні способи перекладу термінів ракетно-космічної галузі. Також визначено проблеми, які виникають при трансформації визначень з іноземних мов, здебільшого з англійської. Зазначено бажані методи перекладу і наведено приклади з конкретними термінами у космічній сфері діяльності.

Ключові слова: ракетно-космічна термінологія, термін, переклад, галузь, технології, проблеми.

Заслуговує на увагу ракетно-космічна термінологія, бо вона є однією з наймолодших українських терміносистем, яка постійно оновлюється через розвиток технологій. При перекладі науково-технічних термінів виникає найбільше проблем через їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників та національну варіативність. Треба зауважити, що дана проблема негативно впливає на вивчення космічної галузі серед українців, які не володіють іноземною мовою.

Такі дослідники, як Дубічинський В.В., Д.Х. Баранник, Р.М. Русанівський, М.Я. Плющ, В.О. Горпинич, освітлювали проблематику словотворення технічних термінів[4]. Мета роботи — дослідити основні способи перекладу ракетно-космічних термінів, визначити проблеми, які виникають з ними та навести шляхи їх подолання з прикладами у науково-технічній галузі.

Залежно від кількості компонентів терміносполук, а також змісту термінів у галузі ракетно-космічних технологій застосовують різні способи перекладу, а саме такі, як: калькування, транслітерація, шлях добору еквівалентів, описовий переклад або ж метод перестановки. Для однокомпонентних термінів здебільшого використовують шлях добору еквівалентів: casing – «корпус», nozzle – «сопло». Щодо двоконпонентних сполучень більш популярним є застосування калькування: gravity stabilizer – «гравітаційний стабілізатор», end switch – «кінцевий вимикач». Трикомпонентні та чотирикомпонентні терміни зазвичай перекладаються за допомогою методу перестановки: pressure drop stabilizer – «регулятор внутрішньокамерного тиску». Щодо складних термінів, які містять п'ять сполук більше, використовують комбінації різних способів. [2,с.57]. Але треба розуміти, що використання одного з методів залежить від певного випадку.

«Незважаючи на те, що українська мова частково асимілює чужі слова, велика кількість англіцизмів створює загрозу для зрозумілості національної терміносистеми і часто негативно впливає на ефективність навчального процесу. Існує і глобальний погляд на цю проблему: коли в мові є до 72–85% запозичень, так званих термінів-інтернаціоналізмів, то чи маємо право говорити

про існування цієї національної мови? (М. Коваль, Т. Багдасар'ян).»[1, с.50] Також варто мати на увазі, що ракетно-космічна термінологія була сформована на основі вже наявних технічних та наукових термінів. Через таке походження виникають труднощі, коли один і той же термін має різне значення залежно від галузі вживання. При побудові стислих термінів іноді використовують метод аббревіатури, тобто урізання коренів слів. Наприклад, «аеролаки – аеропланні лаки», «авіарейс – авіаційний рейс». Це може призвести до виникнення незрозумілих та невдалих термінів, які значно впливають на розуміння наукової галузі. З одного боку, цей метод вартий уваги, адже він допомагає досягти однієї з ознак терміну – стислості, але треба використовувати його обережно.

З однієї мови на іншу терміни не перекладаються, як звичайні слова. Оптимальним є такий шлях перекладання термінів: «поняття – український термін», а не «іншомовний термін – український термін», з якої б мови не відбувався переклад [1, с.51]. Для вдалого перекладу термінів у ракетно-космічній галузі варто уникати багатозначності, синонімії терміна, а також відсутності чітко фіксованого значення чи неточності. Залежно від змісту поняття та його компонентності треба добирати вдалі методи перекладу. За можливості уникати впровадження в українську мову інтернаціоналізмів, бо космічна галузь вже і так перевантажена іншомовними словами, як і будь-яка технічна. Необхідно, щоб існував безпосередньо відчутний зв'язок терміна з ознаками даного поняття.

Отже, було проаналізовано основні способи перекладу термінів у науково-технічній галузі. Визначено, що головні труднощі, які виникають з космічною термінологією, пов'язані з синонімією термінів, вибору невдалого способу перекладу, а також широкого використання інтернаціоналізмів. Щоб вдало перекладати термін необхідно враховувати точність передавання позначуваного поняття.

Література

1. Ліпінська А.В. Науково-технічна термінологія: Навч. посіб.– К.: Університет «Україна», 2007.– 219 с.
2. Збірник наукових праць / за заг. ред. С.І. Сидоренка.– К.: Аграр Медіа Груп, 2021. – 420 с.
3. Труднощі науково-технічного перекладу: URL – <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1408> (дата звернення 10.10.2021)
4. Тягло Л. В. Термінологія ракетно-космічної галузі в лексикографічних працях. Філологія: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вена, 27 липня 2015 р. Прага, 2015. С. 153–156.